

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО «ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ
ЗАКЛАД « МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ
ПЕРСОНАЛОМ»

КУРСОВА РОБОТА
(ПРОЕКТ)

З дисципліни «Актуальні проблеми кримінального права»
на тему: «Проблеми класифікації та систематизації
кримінальних правопорушень в сучасному законодавстві»

Студента Коробки
Андрія Андрійовича
Курсу I
групи: ТУбц-8-25-М₁ПрД-Н (2,0зс)
напряму Правоохоронна діяльність
спеціалізація -
Керівник: Бровко Наталія Іванівна,
д.ю.н., професор
Оцінка: _____
Національна шкала _____
Кількість балів _____ ECTS _____

Члени комісії

_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)
_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

м. Київ-2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ КЛАСИФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	7
1.1.Поняття та значення класифікації кримінальних правопорушень у кримінальному праві.....	7
1.2.Історичний розвиток підходів до класифікації кримінальних правопорушень.....	10
1.3.Критерії класифікації кримінальних правопорушень у теорії кримінального права.....	12
1.4.Місце класифікації та систематизації кримінальних правопорушень у системі кримінального законодавства.....	16
РОЗДІЛ 2 СУЧАСНИЙ СТАН СИСТЕМАТИЗАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ.....	19
2.1.Загальна характеристика системи кримінальних правопорушень за Кримінальним кодексом України.....	19
2.2.Розмежування злочинів і кримінальних проступків: законодавчі та практичні аспекти.....	22.
2.3.Проблеми узгодженості класифікації кримінальних правопорушень у чинному законодавстві.....	25
2.4.Вплив змін кримінального законодавства на систему кримінальних правопорушень.....	28
РОЗДІЛ 3 ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ.....	31
3.1.Колізії та прогалини у класифікації кримінальних правопорушень.....	31
3.2.Проблеми правозастосування, пов'язані з недосконалістю систематизації.....	33
3.3.Зарубіжний досвід класифікації кримінальних правопорушень та можливості його використання.....	35

3.4.Перспективи вдосконалення класифікації та систематизації кримінальних правопорушень у законодавстві України.....	38
ВИСНОВОК.....	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	44
ДОДАТКИ.....	48

ВСТУП

У сучасних умовах розвитку правової держави особливої актуальності набуває проблема чіткого, послідовного та науково обґрунтованого підходу до класифікації та систематизації кримінальних правопорушень. Ефективність кримінально-правового регулювання значною мірою залежить від того, наскільки узгоджено та логічно побудована система кримінальних правопорушень у законодавстві, оскільки саме вона забезпечує правильну кваліфікацію діянь, однакове застосування норм кримінального права та реалізацію принципів законності й справедливості. В умовах постійного оновлення кримінального законодавства, зокрема реформування Кримінального кодексу України та запровадження нових підходів до визначення кримінальних правопорушень, питання їх класифікації та систематизації набувають особливої значущості.

Актуальність дослідження проблем класифікації та систематизації кримінальних правопорушень зумовлена наявністю низки теоретичних і практичних труднощів, пов'язаних із неоднозначністю критеріїв поділу кримінальних правопорушень, наявністю колізій та прогалин у законодавстві, а також складністю адаптації наукових підходів до потреб правозастосовної практики. Недостатня узгодженість класифікаційних підходів може призводити до помилок у правовій оцінці діянь, ускладнювати діяльність правоохоронних органів і судів, а також негативно впливати на забезпечення прав і свобод людини.

Наукова новизна теми полягає у комплексному аналізі сучасних підходів до класифікації та систематизації кримінальних правопорушень з урахуванням змін у кримінальному законодавстві та розвитку доктринальних поглядів. Особлива увага приділяється виявленню проблемних аспектів існуючих класифікацій, їх відповідності потребам правозастосовної практики та можливостям удосконалення. Практична значущість дослідження полягає в можливості використання його результатів у діяльності судових і

правоохоронних органів, а також у навчальному процесі при вивченні дисциплін кримінально-правового спрямування.

Проблематика класифікації кримінальних правопорушень є предметом дослідження багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. У наукових працях розглядаються різні критерії поділу кримінальних правопорушень, їх співвідношення з категоріями злочинів та кримінальних проступків, однак відсутність єдиного підходу та наявність дискусійних положень свідчать про недостатню розробленість цієї проблеми. Це зумовлює необхідність подальшого наукового осмислення питань систематизації кримінальних правопорушень у контексті сучасних законодавчих змін.

Метою даної курсової роботи є комплексне дослідження проблем класифікації та систематизації кримінальних правопорушень у сучасному законодавстві, аналіз існуючих наукових підходів і нормативно-правових положень, а також оцінка їх ефективності з точки зору правозастосовної практики. Робота спрямована на виявлення основних недоліків чинної системи класифікації кримінальних правопорушень, визначення напрямів її вдосконалення та формулювання обґрунтованих пропозицій щодо підвищення якості кримінально-правового регулювання.

Для досягнення поставленої мети у роботі передбачається вирішення таких **завдань**:

1. проаналізувати поняття та значення класифікації кримінальних правопорушень у теорії кримінального права;
2. дослідити основні критерії та види класифікації кримінальних правопорушень;
3. охарактеризувати особливості їх систематизації у чинному кримінальному законодавстві;
4. виявити проблемні аспекти та колізії у класифікації кримінальних правопорушень;
5. обґрунтувати можливі напрями вдосконалення системи класифікації та систематизації кримінальних правопорушень.

Об'єктом дослідження є кримінально-правові відносини, що виникають у процесі встановлення та застосування норм про кримінальні правопорушення. Предметом дослідження є класифікація та систематизація кримінальних правопорушень у сучасному законодавстві.

У процесі дослідження були використані такі **методи**: аналіз і синтез для вивчення теоретичних положень кримінального права, формально-юридичний метод для аналізу норм кримінального законодавства, порівняльно-правовий метод для зіставлення різних наукових підходів, а також узагальнення та систематизація для формулювання висновків і практичних рекомендацій.

Структура курсової роботи. Структура роботи визначена на основі мети та завдань дослідження та складається з вступу, трьох розділів, восьми підрозділів, висновків та списком використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ КЛАСИФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

1.1. Поняття та значення класифікації кримінальних правопорушень у кримінальному праві

Класифікація кримінальних правопорушень є однією з фундаментальних категорій кримінального права, оскільки вона забезпечує системність, логічну впорядкованість і внутрішню узгодженість норм кримінального законодавства. У теоретичному розумінні класифікація кримінальних правопорушень являє собою науково обґрунтований поділ усіх кримінально караних діянь на окремі групи за визначеними юридично значущими ознаками. Такий поділ дозволяє не лише впорядкувати масив кримінально-правових норм, а й забезпечити єдність підходів до кримінальної відповідальності, призначення покарання та реалізації інших інститутів кримінального права.

Поняття класифікації кримінальних правопорушень безпосередньо пов'язане з ширшим і загальнотеоретичним розумінням класифікації як методу пізнання та впорядкування правових явищ у правовій науці. Класифікація в широкому сенсі є науковим прийомом, який дозволяє досліднику виділяти окремі групи об'єктів за спільними ознаками та систематизувати їх для подальшого аналізу. У кримінальному праві цей метод набуває особливого значення, оскільки дозволяє не просто поділити діяння на певні категорії, а створити цілісну систему, яка забезпечує узгодженість норм права з реальною суспільною практикою [2, с. 64-66].

Класифікація кримінальних правопорушень виконує важливу функцію інструменту узагальнення та систематизації як правових норм, так і фактичних суспільно небезпечних діянь. Вона допомагає об'єднати окремі, на перший погляд різноманітні, діяння в логічні групи, що спираються на спільні ознаки і мають юридично значущий характер. Це дозволяє правовій системі бути більш

впорядкованою, а законодавцю диференціювати кримінальну відповідальність залежно від характеру та наслідків діяння.

В основі класифікації лежать об'єктивні характеристики кримінальних правопорушень, які мають прямий вплив на їх правову оцінку та наслідки для суспільства. Серед таких характеристик однією з найважливіших є ступінь суспільної небезпечності, що відображає потенційну або реальну загрозу, яку діяння становить для охоронюваних законом суспільних відносин. Крім того, увага приділяється характеру заподіяної шкоди чи це шкода життю та здоров'ю людини, майну, економічним або державним інтересам.

Не менш важливою є форма вини, яка дозволяє визначити, чи було діяння умисним чи необережним, а також з'ясувати мотиви і цілі правопорушника. Додатково враховується спосіб вчинення діяння – чи було воно безпосередньо активним, чи проявлялося у бездіяльності, які методи або засоби були використані, і наскільки вони впливали на суспільну небезпечність. До істотних ознак також належать соціальні, професійні та інші характеристики суб'єкта, які мають значення для правової кваліфікації діяння [5, с. 944].

Важливість класифікації кримінальних правопорушень зумовлена передусім її практичним значенням. Саме завдяки чіткому розмежуванню кримінальних правопорушень законодавець має можливість встановлювати диференційовану кримінальну відповідальність, визначати межі санкцій, а також забезпечувати справедливість і пропорційність покарання. Класифікація дозволяє уникнути однакового підходу до діянь, які суттєво відрізняються за своїм змістом та наслідками, що є важливим проявом принципу справедливості у кримінальному праві.

У кримінально-правовій науці класифікація кримінальних правопорушень розглядається не лише як техніко-юридичний прийом, а як самостійний теоретичний інститут. Вона впливає на формування кримінально-правової політики держави, визначає напрями криміналізації та декриміналізації діянь, а також сприяє вдосконаленню законодавства. Через класифікацію відображається

ставлення держави до різних видів суспільно небезпечної поведінки та рівень її загрози для суспільства, особи і державних інтересів.

Особливе значення класифікація кримінальних правопорушень має у зв'язку з реформуванням кримінального законодавства та впровадженням поділу кримінальних правопорушень на злочини і кримінальні проступки. Такий підхід дозволив більш чітко диференціювати кримінальну відповідальність залежно від тяжкості діяння та забезпечити гуманізацію кримінального права. Класифікація у цьому контексті виступає правовим механізмом, який забезпечує баланс між необхідністю захисту суспільних відносин і дотриманням прав та свобод особи.

Крім того, класифікація кримінальних правопорушень має істотне значення для правозастосовної діяльності. Вона використовується при кваліфікації діянь, визначенні підслідності, обранні запобіжних заходів, а також при вирішенні питань щодо звільнення від кримінальної відповідальності або покарання. Неправильне розуміння або застосування класифікаційних критеріїв може призвести до помилок у правовій оцінці діяння, що негативно впливає на реалізацію принципів законності та правової визначеності [3, с. 20].

Класифікація кримінальних правопорушень у кримінальному праві є складним і багатограним правовим явищем, яке поєднує в собі теоретичне та практичне значення. Вона забезпечує системність кримінального законодавства, сприяє ефективному правозастосуванню та виступає важливим інструментом реалізації кримінально-правової політики держави. Саме через класифікацію кримінальних правопорушень досягається узгодженість між нормами права, справедливістю покарання та потребами суспільства у належному захисті від кримінальних посягань.

1.2.Історичний розвиток підходів до класифікації кримінальних правопорушень

Історичний розвиток підходів до класифікації кримінальних правопорушень тісно пов'язаний із загальною еволюцією кримінального права, зміною уявлень про злочин, покарання та роль держави у регулюванні суспільних відносин. На ранніх етапах розвитку права кримінально карані діяння не мали чіткої систематизації, а їх поділ здійснювався переважно на основі звичаїв, релігійних уявлень та моральних заборон. У первісних і ранньодержавних суспільствах класифікація правопорушень зводилася до розмежування діянь за характером заподіяної шкоди або за статусом потерпілого, що відображало соціальну ієрархію того часу.

У період античності поступово формується більш усвідомлений підхід до класифікації кримінальних правопорушень. Давньоримське право зробило значний внесок у розвиток системності кримінально-правових норм, зокрема через розмежування публічних і приватних деліктів. Такий поділ мав принципове значення, оскільки визначав, чи переслідується правопорушення державою, чи його вирішення покладається на приватну ініціативу потерпілого. Саме в цей період з'являються перші спроби класифікувати правопорушення за об'єктом посягання та ступенем суспільної небезпечності [17, с. 522].

Середньовічний етап розвитку кримінального права характеризується домінуванням релігійних та моральних критеріїв у класифікації кримінальних правопорушень. Діяння поділялися залежно від того, чи вони посягали на божественний порядок, владу монарха або приватні інтереси. Класифікація в цей період була фрагментарною та значною мірою залежала від канонічного права, що зумовлювало відсутність єдиного наукового підходу та нестабільність кримінально-правових конструкцій.

Суттєві зміни у підходах до класифікації кримінальних правопорушень відбулися в епоху Нового часу під впливом ідей Просвітництва. Формується концепція законності, рівності перед законом і пропорційності покарання, що

зумовило необхідність чіткішої систематизації кримінально караних діянь. Класифікація починає ґрунтуватися не лише на моральних оцінках, а на юридичних ознаках діяння, насамперед на ступені його суспільної небезпечності. Саме в цей період з'являються перші кодифіковані кримінальні закони, у яких правопорушення розподілялися за видами та категоріями.

У XIX столітті розвиток кримінально-правової науки сприяв формуванню більш науково обґрунтованих підходів до класифікації кримінальних правопорушень. Представники класичної школи кримінального права розглядали класифікацію як засіб забезпечення справедливого та визначеного покарання, приділяючи увагу формі вини та об'єктивним ознакам складу правопорушення. Водночас позитивістська школа акцентувала увагу на особі правопорушника, що зумовило спроби класифікувати кримінальні правопорушення з урахуванням соціальних і психологічних характеристик винного.

У радянський період класифікація кримінальних правопорушень зазнала значного ідеологічного впливу. Основним критерієм поділу діянь виступав ступінь суспільної небезпечності, який визначався з позицій захисту соціалістичного ладу та державних інтересів. Класифікація кримінальних правопорушень використовувалася як інструмент кримінально-правової політики, спрямованої на посилення репресивної функції права, що обмежувало її наукову нейтральність [18].

Сучасний етап розвитку підходів до класифікації кримінальних правопорушень відзначається поєднанням досягнень наукової кримінально-правової думки та міжнародних стандартів у сфері прав людини. У сучасному кримінальному праві класифікація розглядається не лише як формальний поділ діянь на групи, а як важливий інструмент реалізації диференційованого підходу до кримінальної відповідальності. Вона дозволяє враховувати тяжкість і суспільну небезпечність правопорушень, а також особливості конкретного суб'єкта, що забезпечує більш справедливе і пропорційне застосування покарання.

Особливе значення сучасна класифікація має для гуманізації кримінального права, оскільки вона дає змогу чітко визначати межі відповідальності, уникати надмірно суворих санкцій і впроваджувати альтернативні заходи впливу, які відповідають принципам правової держави та міжнародним стандартам захисту прав людини. Вона створює умови для забезпечення правової визначеності, коли для кожного діяння визначено конкретні критерії кваліфікації, межі кримінальної відповідальності та можливості застосування пом'якшувальних або обтяжувальних обставин.

Історичний розвиток підходів до класифікації кримінальних правопорушень свідчить про поступовий перехід від хаотичних і морально зумовлених уявлень до науково обґрунтованої та системної правової конструкції. Цей процес відображає загальні тенденції розвитку кримінального права та його спрямованість на забезпечення балансу між захистом суспільних інтересів і дотриманням прав і свобод людини.

1.3.Критерії класифікації кримінальних правопорушень у теорії кримінального права

У теорії кримінального права критерії класифікації кримінальних правопорушень займають ключове місце, оскільки саме вони визначають логіку поділу кримінально караних діянь та забезпечують внутрішню узгодженість кримінально-правової системи. Критерій класифікації розуміється як юридично значуща ознака або сукупність ознак, за допомогою яких кримінальні правопорушення об'єднуються в окремі групи. Вибір критеріїв має принципове значення, адже від нього залежить правильність правової оцінки діяння, ефективність правозастосування та реалізація принципів справедливості й законності.

Одним із ключових і базових критеріїв класифікації кримінальних правопорушень у кримінальному праві традиційно визнається ступінь суспільної

небезпечності. Цей критерій є визначальним, оскільки він безпосередньо відображає рівень загрози, яку конкретне діяння становить для охоронюваних законом суспільних відносин, а також для безпеки та стабільності держави та суспільства в цілому. Ступінь суспільної небезпечності дозволяє оцінити, наскільки серйозно правопорушення порушує порядок, шкодить правам і свободам людини, власності, економічним інтересам або іншим важливим суспільним благам [24, с. 584].

У визначенні цього критерію враховуються різні аспекти діяння. Серед них – характер і обсяг завданої шкоди, що дозволяє оцінити реальні наслідки правопорушення для потерпілого або суспільства; потенційна можливість заподіяння шкоди, яка враховує небезпечний характер поведінки навіть у випадках, коли наслідки ще не настали; а також форма вини, тобто умисел чи необережність правопорушника. Не менш важливим є аналіз мотивів і цілей діяння, оскільки вони дозволяють зрозуміти внутрішню спрямованість правопорушника та його ставлення до суспільних норм.

Застосування критерію суспільної небезпечності є основою для обґрунтованої диференціації кримінальної відповідальності. Воно дозволяє законодавцю та правозастосовним органам встановлювати адекватні межі покарання залежно від тяжкості діяння та його наслідків, забезпечуючи пропорційність між скоєним правопорушенням і заходами кримінальної відповідальності. Крім того, цей критерій є важливим для визначення, до яких груп кримінальних правопорушень належить конкретне діяння, що забезпечує системність і логічну впорядкованість кримінального законодавства.

Важливим критерієм класифікації є об'єкт кримінального правопорушення, тобто ті суспільні відносини, на які спрямоване протиправне посягання. У межах цього підходу кримінальні правопорушення групуються залежно від того, на які блага вони посягають: життя і здоров'я особи, власність, громадську безпеку, громадський порядок, державну владу та інші сфери. Така класифікація має значне системоутворююче значення, оскільки саме за

об'єктивним принципом структурована Особлива частина кримінального законодавства.

У теорії кримінального права також широко застосовується критерій об'єктивної сторони кримінального правопорушення, який включає спосіб вчинення діяння, характер дії або бездіяльності, наслідки та причинний зв'язок між ними. За цим критерієм кримінальні правопорушення можуть розмежовуватися залежно від наявності або відсутності шкідливих наслідків, способу їх вчинення або використання певних засобів. Такий підхід дозволяє більш точно оцінити фактичну сторону правопорушення та визначити рівень його небезпечності [27, с. 681-684].

Суттєве значення для класифікації має також суб'єктивна сторона кримінального правопорушення, зокрема форма вини. Поділ правопорушень на умисні та необережні є традиційним для кримінального права і має важливі правові наслідки. Форма вини безпосередньо впливає на кваліфікацію діяння, обсяг кримінальної відповідальності та можливість застосування певних інститутів кримінального права, таких як звільнення від відповідальності або пом'якшення покарання.

Окремим важливим критерієм класифікації кримінальних правопорушень у теорії кримінального права виступає суб'єкт правопорушення. Під суб'єктом розуміється особа, яка вчинила діяння, що містить ознаки кримінального правопорушення, і яка відповідно до закону може бути притягнута до кримінальної відповідальності. Аналіз суб'єкта дозволяє не лише зрозуміти особистісні характеристики правопорушника, а й визначити специфіку кримінальної відповідальності та особливості правозастосування.

У кримінально-правовій теорії розрізняють загальні та спеціальні ознаки суб'єкта. Загальні ознаки включають такі елементи, як вік та осудність особи. Вік визначає, чи здатна особа усвідомлювати суспільну небезпечність свого діяння, а осудність оцінює психічний стан правопорушника на момент вчинення діяння та здатність керувати своїми вчинками. Спеціальні ознаки суб'єкта пов'язані з його соціальним, професійним або службовим становищем,

виконанням певних функцій або обов'язків, які накладають на особу додаткову юридичну відповідальність.

Наявність спеціального суб'єкта дозволяє законодавцю виділяти окремі групи кримінальних правопорушень, що характеризуються підвищеною суспільною небезпечністю або специфічним порядком притягнення до відповідальності. Наприклад, окремо виділяються діяння, вчинені службовими особами, військовослужбовцями або особами, які виконують професійні обов'язки, що пов'язані із захистом державних чи суспільних інтересів. Такий поділ забезпечує більш точну кваліфікацію діяння, справедливе визначення міри покарання та врахування ролі суб'єкта у заподіянні шкоди.

Врахування суб'єкта правопорушення є необхідним для диференціації кримінальної відповідальності і реалізації принципу індивідуалізації покарання. Воно дозволяє враховувати як особистісні, так і соціальні характеристики правопорушника, що підвищує ефективність кримінально-правового впливу та забезпечує справедливість у застосуванні норм кримінального права. Таким чином, критерій суб'єкта виступає не лише засобом класифікації, а й інструментом, який дозволяє реалізувати принципи законності, справедливості та гуманізації у сучасному кримінальному праві [25].

Крім того, у науковій доктрині використовується критерій юридичних наслідків кримінального правопорушення, який пов'язаний із видом і розміром покарання, можливістю застосування альтернативних заходів кримінально-правового впливу та настанням судимості. Такий підхід дозволяє розглядати класифікацію як інструмент реалізації кримінально-правової політики та забезпечення диференційованого підходу до відповідальності.

Критерії класифікації кримінальних правопорушень у теорії кримінального права є багаторівневими та взаємопов'язаними. Їх комплексне застосування забезпечує системність кримінального законодавства, сприяє точній кваліфікації діянь і створює необхідні умови для справедливого та ефективного застосування норм кримінального права.

1.4. Місце класифікації та систематизації кримінальних правопорушень у системі кримінального законодавства

Класифікація та систематизація кримінальних правопорушень займає центральне місце у структурі кримінального законодавства, оскільки забезпечує логічну впорядкованість норм, чіткість їх взаємозв'язку та ефективність правозастосування. Вона виступає не лише інструментом теоретичного пізнання кримінально караних діянь, а й фундаментальним елементом організації правової системи, що забезпечує єдність і узгодженість кримінального законодавства в цілому.

У системі кримінального права класифікація визначає структуру Особливої частини, яка містить опис конкретних складів кримінальних правопорушень. Саме завдяки чіткому поділу діянь за видами, категоріями та об'єктами посягання законодавець може диференціювати кримінальну відповідальність, встановлювати межі покарання та застосовувати спеціальні норми щодо окремих груп злочинів або кримінальних проступків. Класифікація формує логічну основу для послідовного розміщення норм у законі, що полегшує їх тлумачення та використання у правозастосовній практиці [11, с. 129].

Систематизація кримінальних правопорушень є важливим елементом організації кримінального законодавства і передбачає впорядкування діянь за певними групами, що об'єднані спільними юридично значущими ознаками. Вона дозволяє науково обґрунтовано структурувати правові норми та забезпечує логічну послідовність у визначенні кримінальної відповідальності. За допомогою систематизації законодавець і правозастосовні органи отримують можливість не лише зручно орієнтуватися у великому масиві кримінально-правових норм, а й забезпечувати однакові підходи до кваліфікації діянь, визначення покарання та застосування спеціальних норм кримінального права.

Реалізація систематизації здійснюється через законодавче структурування норм, що відображається у поділі кримінальних правопорушень на окремі категорії та групи. Найпоширенішим є розмежування на злочини та кримінальні

проступки, яке враховує ступінь суспільної небезпечності, характер шкоди та тяжкість правопорушення. Додатково здійснюється поділ злочинів на тяжкі, середньої тяжкості та незначні, що дає змогу диференціювати кримінальну відповідальність та визначати адекватні межі покарання. Крім того, систематизація передбачає класифікацію діянь залежно від об'єкта посягання: правопорушення проти особи, проти власності, економічні злочини, злочини проти державної влади та інші. Такий поділ забезпечує комплексний підхід до оцінки суспільної небезпечності діянь і враховує як фактичні, так і юридичні особливості кримінально караних діянь.

Систематизація кримінальних правопорушень має важливе практичне значення для визначення пріоритетів кримінально-правової політики держави. Вона дозволяє концентрувати увагу на боротьбі з особливо небезпечними видами злочинності, забезпечувати ефективний захист прав і свобод громадян, охороняти державні інтереси та підтримувати громадський порядок. Завдяки чіткому структуруванню норм і поділу правопорушень на групи, правозастосовник отримує можливість правильно визначати правову кваліфікацію конкретного діяння, прогнозувати його наслідки та обирати відповідні заходи кримінальної відповідальності, що підвищує ефективність функціонування системи кримінального права.

Класифікація та систематизація відіграє важливу роль у визначенні принципів кваліфікації кримінальних правопорушень. Завдяки чіткому поділу діянь за юридично значущими критеріями суди та правоохоронні органи можуть однозначно визначити, до якого виду кримінального правопорушення належить конкретне діяння, що запобігає помилкам у правозастосуванні і забезпечує принцип правової визначеності. Крім того, систематизація дозволяє законодавцю вносити зміни або доповнення у законодавство без порушення логіки закону та взаємозв'язку норм, що підвищує гнучкість і адаптивність кримінального законодавства до нових соціальних викликів [1].

Важливим аспектом є і те, що класифікація та систематизація сприяють науковому розвитку кримінального права. Вони забезпечують підґрунтя для

дослідження структури кримінально караних діянь, вивчення тенденцій у сфері злочинності, аналізу ефективності кримінально-правових норм та вдосконалення методів їх застосування. Без систематизації неможливо було б побудувати сучасну кримінально-правову доктрину, яка враховує як правові, так і соціальні аспекти кримінальної відповідальності.

Місце класифікації та систематизації кримінальних правопорушень у системі кримінального законодавства є визначальним. Вони забезпечують логічну структуру закону, сприяють справедливому та ефективному правозастосуванню, дозволяють диференціювати кримінальну відповідальність та реалізовувати принципи кримінально-правової політики держави, а також створюють основу для наукового аналізу та вдосконалення кримінального законодавства. Без них сучасна система кримінального права була б хаотичною, нефункціональною і не здатною адекватно реагувати на нові форми суспільно небезпечної поведінки.

РОЗДІЛ 2

СУЧАСНИЙ СТАН СИСТЕМАТИЗАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

2.1. Загальна характеристика системи кримінальних правопорушень за Кримінальним кодексом України

Система кримінальних правопорушень у законодавстві України ґрунтується на положеннях Кримінального кодексу України, який виступає основним кодифікованим актом у сфері кримінального права та визначає підстави кримінальної відповідальності, види кримінально караних діянь і санкції за їх вчинення. Сучасний стан систематизації кримінальних правопорушень є результатом тривалого розвитку кримінально-правової доктрини, реформування законодавства та адаптації національної правової системи до європейських стандартів.

Кримінальний кодекс України вибудовує систему кримінальних правопорушень за чіткою ієрархічною та логічною структурою, що забезпечує внутрішню узгодженість норм і зручність їх застосування на практиці. Загальна частина Кодексу закріплює основні принципи кримінального права, поняття кримінального правопорушення, його ознаки, види, а також визначає загальні засади кримінальної відповідальності та покарання. Саме у Загальній частині сформульовано базове розуміння кримінального правопорушення як суспільно небезпечного винного діяння, передбаченого Кримінальним кодексом, що є ключовим для всієї системи кримінально-правових норм [4, с. 696].

Особливу частину Кримінального кодексу України побудовано за принципом групування кримінальних правопорушень залежно від родового об'єкта посягання. Такий підхід дозволяє систематизувати кримінальні правопорушення відповідно до тих суспільних відносин, яким завдається шкода або створюється загроза. У межах Особливої частини правопорушення об'єднані у розділи, кожен з яких присвячений охороні певної сфери суспільних відносин,

зокрема прав і свобод людини і громадянина, власності, громадської безпеки, державної влади, правосуддя, встановленого порядку управління та інших фундаментальних цінностей.

Важливою характеристикою сучасної системи кримінальних правопорушень є закріплення у Кримінальному кодексі України поділу кримінально караних діянь на злочини та кримінальні проступки. Така диференціація спрямована на гуманізацію кримінальної відповідальності та забезпечення більш справедливого реагування держави на правопорушення різного ступеня суспільної небезпеки. Кримінальні проступки охоплюють менш тяжкі діяння, за які передбачені більш м'які заходи кримінально-правового впливу, тоді як злочини характеризуються вищим рівнем суспільної небезпеки та тягнуть за собою суворіші санкції.

Систематизація кримінальних правопорушень у Кримінальному кодексі України також проявляється у внутрішній побудові складів правопорушень. Законодавець послідовно визначає об'єктивні та суб'єктивні ознаки кожного складу, що забезпечує чіткість кваліфікації діянь і сприяє єдності судової практики. При цьому особлива увага приділяється формулюванню диспозицій і санкцій, які мають відповідати принципам законності, справедливості та пропорційності покарання [22, с. 220].

Система кримінальних правопорушень є фундаментальним елементом кримінального законодавства України та визначає межі кримінальної відповідальності, види діянь, які підлягають покаранню, а також санкції, що застосовуються до правопорушників. Для забезпечення чіткості правового регулювання та ефективності правозастосування важливо мати структуроване уявлення про загальні ознаки та класифікаційні критерії кримінально караних діянь. Таблиця подає узагальнену характеристику системи кримінальних правопорушень за Кримінальним кодексом України, відображаючи основні положення Загальної та Особливої частин Кодексу, поділ діянь на злочини та кримінальні проступки, критерії їх класифікації та сучасні тенденції розвитку кримінального законодавства. Такий підхід дозволяє наочно уявити логіку

побудови системи кримінальної відповідальності та її функціональне призначення Додаток 1.

Загальна характеристика системи кримінальних правопорушень за Кримінальним кодексом України демонструє логічну та послідовну структуру кримінально-правових норм, що забезпечує ефективність правозастосування та захист суспільних відносин. Поділ діянь на злочини та кримінальні проступки, класифікація за об'єктами посягання та чітке визначення ознак складів правопорушень сприяють гармонізації законодавства, підвищують передбачуваність кримінальної відповідальності та створюють умови для диференційованого застосування санкцій. Водночас сучасні зміни кримінального законодавства відображають динамічність системи, адаптацію до нових форм злочинності та міжнародних стандартів, що підтверджує необхідність постійного удосконалення класифікації кримінальних правопорушень.

Сучасний стан системи кримінальних правопорушень за Кримінальним кодексом України характеризується динамічністю та відкритістю до змін. Законодавство регулярно оновлюється з урахуванням соціально-економічних процесів, розвитку нових форм злочинної діяльності та необхідності ефективного захисту прав людини. Це зумовлює уточнення складів кримінальних правопорушень, введення нових норм або перегляд існуючих, що впливає на загальну структуру системи, але не порушує її базових принципів.

Система кримінальних правопорушень за Кримінальним кодексом України є цілісною, логічно вибудованою та функціонально спрямованою на охорону найважливіших суспільних відносин. Вона поєднує класичні підходи кримінального права з сучасними тенденціями його розвитку, забезпечуючи належний баланс між інтересами держави, суспільства та особи, а також створюючи правову основу для ефективної протидії кримінальним правопорушенням.

2.2. Розмежування злочинів і кримінальних проступків: законодавчі та практичні аспекти

Розмежування злочинів і кримінальних проступків у кримінальному законодавстві України є важливим елементом сучасної системи кримінальних правопорушень, спрямованим на підвищення ефективності кримінально-правового регулювання та гуманізацію кримінальної відповідальності. Запровадження інституту кримінальних проступків стало відповіддю на потребу диференціації кримінально караних діянь залежно від ступеня їх суспільної небезпеки та характеру завданої шкоди.

На законодавчому рівні розмежування злочинів і кримінальних проступків у Кримінальному кодексі України ґрунтується на чітких критеріях, які визначаються важливістю суспільних відносин, порушених діянням, та ступенем його суспільної небезпеки. Кримінальні правопорушення поділяються на ці дві категорії через різницю в тяжкості діяння, яка безпосередньо впливає на кваліфікацію та призначення покарання. Наприклад, стаття 175 КК України передбачає адміністративне правопорушення у вигляді дрібного хуліганства або порушення правил дорожнього руху, яке може бути кваліфіковане як кримінальний проступок, якщо спричинило незначну шкоду або легке тілесне ушкодження. У той же час стаття 115 КК України визначає умисне вбивство як злочин високої тяжкості, за який передбачене покарання у вигляді тривалого позбавлення волі, довічного ув'язнення або смертної кари (до її скасування) [6].

Різниця між злочинами та кримінальними проступками також проявляється у способах кримінального переслідування та процедурі притягнення до відповідальності. Кримінальні проступки розглядаються судом у спрощеному порядку або можуть підлягати звільненню від покарання за наявності пом'якшувальних обставин, що дозволяє уникнути повного кримінального переслідування. Наприклад, стаття 173 КК України передбачає залишення особи без покарання за малозначні правопорушення, якщо діяння було вчинене вперше та не завдало значної шкоди. Злочини ж завжди тягнуть за

собою обов'язкове кримінальне переслідування з дотриманням повного кримінального процесу, включно з досудовим розслідуванням, затриманням, судовим розглядом і призначенням покарання

Важливим критерієм також є масштаб шкоди, завданої діянням. Кримінальні проступки зазвичай пов'язані з незначними економічними втратами або порушенням громадського порядку, тоді як злочини включають серйозні посягання на життя, здоров'я, власність, довкілля або державну безпеку. Наприклад, крадіжка на суму, що не перевищує визначеного законом порогу, може бути кваліфікована як кримінальний проступок за статтею 185 КК України, тоді як крадіжка з проникненням у житло або організована група викрадачів підпадає під злочин за тією ж статтею, але з більшими санкціями.

Ще одним аспектом розмежування є суб'єктивна сторона діяння вина, мотив і намір. Кримінальні проступки зазвичай пов'язані з необережністю, легковажністю або випадковістю дій, тоді як злочини передбачають умисел, цілеспрямоване порушення закону та готовність до заподіяння шкоди. Наприклад, незаконне поводження з невеликими сумами коштів через неухважність може бути кримінальним проступком, тоді як шахрайські дії із значним заволодінням майном підпадають під категорію злочину.

Законодавець, розмежовуючи ці два види кримінальних правопорушень, переслідує мету забезпечення більш гнучкого та справедливого реагування держави на протиправну поведінку. Кримінальні проступки дозволяють застосовувати до правопорушників спрощені процедури досудового розслідування та судового розгляду, що сприяє оперативності кримінального провадження та зменшенню навантаження на правоохоронні органи і судову систему. Водночас злочини, як більш небезпечні посягання, потребують повноцінного кримінального переслідування з використанням усіх передбачених законом процесуальних гарантій [16].

Практичний аспект розмежування злочинів і кримінальних проступків пов'язаний передусім із питаннями кваліфікації діянь. У правозастосовній діяльності нерідко виникають труднощі щодо правильної оцінки характеру

вчиненого правопорушення, особливо у випадках, коли межа між проступком і злочином є досить умовною. Такі ситуації зумовлюють необхідність чіткого тлумачення норм Кримінального кодексу та врахування конкретних обставин справи, зокрема розміру завданої шкоди, способу вчинення діяння, форми вини та мотивів поведінки особи.

Важливе значення у практиці має і вплив розмежування на правовий статус особи, яка притягається до кримінальної відповідальності. Вчинення кримінального проступку тягне за собою менш суворі правові наслідки порівняно зі злочином, що проявляється у можливості застосування альтернативних заходів впливу, відсутності або мінімізації негативних соціально-правових наслідків та спрощенні процедур реабілітації. Це сприяє реалізації принципу індивідуалізації відповідальності та орієнтації кримінального права не лише на каральну, а й на превентивну та виховну функції.

Разом із тим розмежування злочинів і кримінальних проступків потребує постійного вдосконалення з огляду на зміни суспільних відносин і появу нових форм протиправної поведінки. На практиці важливо забезпечити єдність підходів до кваліфікації кримінальних правопорушень та уникнути ситуацій, коли подібні за змістом діяння отримують різну правову оцінку. Це вимагає узгодженості кримінального законодавства, стабільної судової практики та належного методичного забезпечення діяльності правоохоронних органів.

Таким чином, розмежування злочинів і кримінальних проступків у законодавстві України має як чітко визначений нормативний вимір, так і важливе практичне значення. Воно сприяє диференціації кримінальної відповідальності, підвищенню ефективності правозастосування та забезпеченню балансу між захистом суспільних інтересів і правами особи, що відповідає сучасним тенденціям розвитку кримінального права України.

2.3. Проблеми узгодженості класифікації кримінальних правопорушень у чинному законодавстві

Проблеми узгодженості класифікації кримінальних правопорушень у чинному законодавстві України зумовлені кількома ключовими факторами. По-перше, різна тяжкість суспільної небезпеки діянь часто не відповідає передбаченим санкціям. Наприклад, крадіжка майна на невелику суму може підпадати під кримінальний проступок, тоді як шахрайство із середньою сумою збитків іноді отримує той самий рівень санкцій через формулювання статей, що створює невідповідність між об'єктивною шкодою та правовою кваліфікацією.

По-друге, існує проблема перекриття норм між різними розділами Особливої частини КК України. Так, стаття 185 КК про крадіжку та стаття 190 КК про шахрайство іноді регламентують схожі дії, коли майно було заволоділе через обман, що ускладнює однозначне визначення складу правопорушення. У судовій практиці це призводить до різного тлумачення одних і тих самих діянь у різних регіонах або судах [7].

Третій фактор недостатня гармонізація кримінального законодавства з іншими галузями права. Наприклад, у випадках, коли економічне правопорушення могло б кваліфікуватися і за адміністративним, і за кримінальним законодавством, відсутність чітких критеріїв переходу від адміністративної відповідальності до кримінальної створює правову невизначеність. Це стосується, зокрема, порушень податкового законодавства або законодавства про охорону праці.

Ще одна проблема фрагментарні зміни до Кримінального кодексу, які вносяться без комплексного аналізу всієї системи. Внесення нових статей або зміни у складі правопорушень іноді призводять до дублювання норм або конфліктів між різними статтями. Наприклад, зміни, що стосуються кіберзлочинів або неправомірного використання персональних даних, іноді накладаються на старі статті про шахрайство чи крадіжку, що потребує додаткового тлумачення при кваліфікації.

Проблеми узгодженості проявляються також у розмежуванні злочинів і кримінальних проступків. Визначення меж між цими категоріями часто залежить від суб'єктивної оцінки тяжкості шкоди, мотиву та наміру особи, що ускладнює уніфікацію правозастосування. Наприклад, незаконне заволодіння майном на невелику суму інколи кваліфікують як злочин через повторність дій або участь організованої групи, хоча за класичними критеріями це проступок.

Також існує проблема несистемного формулювання ознак складу окремих правопорушень. Наприклад, у статтях, що стосуються протидії корупції, поняття «підбурювання», «шахрайство у службовій діяльності» або «зловживання впливом» іноді не узгоджуються з базовими критеріями суспільної небезпеки та наміру. Це ускладнює точну кваліфікацію діяння та створює ризик різних підходів у судах [12].

Важливим аспектом є і проблема адаптації класифікації кримінальних правопорушень до міжнародних стандартів. Наприклад, статті про корупційні або економічні злочини мають відповідати нормам ООН та Європейського Союзу, але одночасно вони повинні залишатися узгодженими з внутрішньою логікою Особливої частини КК України. Часто законодавець запроваджує міжнародні поняття без повного перегляду внутрішньої класифікації, що створює невідповідності.

Однією з ключових проблем є непослідовність критеріїв класифікації кримінальних правопорушень. Формально основним критерієм поділу є ступінь суспільної небезпеки діяння, який відображається у виді та розмірі покарання. Проте на практиці санкції за окремі склади кримінальних правопорушень не завжди корелюють із реальною небезпечністю діяння або тяжкістю завданої шкоди. Це призводить до ситуацій, коли правопорушення, близькі за характером і наслідками, віднесені до різних категорій, що ускладнює їх правильну кваліфікацію та застосування норм кримінального права.

Проблеми узгодженості також проявляються у співвідношенні кримінальних правопорушень із суміжними адміністративними деліктами. У ряді випадків межа між адміністративною відповідальністю та кримінальним

проступком є недостатньо чіткою, що створює ризик довільного тлумачення норм та неоднакової правозастосовної практики. Відсутність єдиного підходу до визначення моменту переходу від адміністративного правопорушення до кримінально караного діяння негативно впливає на принцип правової визначеності та передбачуваності кримінальної відповідальності [14].

Ще однією проблемою є фрагментарність змін до Кримінального кодексу України, що вносяться без належного урахування загальної логіки побудови Особливої частини. Окремі нові склади кримінальних правопорушень або зміни до існуючих норм іноді порушують системність класифікації, оскільки не завжди органічно вписуються у відповідні розділи Кодексу за родовим об'єктом посягання. Це може спричиняти дублювання норм або конкуренцію складів кримінальних правопорушень, що ускладнює їх практичне застосування.

Проблемним залишається і питання співвідношення формальної класифікації кримінальних правопорушень із реальною судовою практикою. Судові органи, вирішуючи конкретні справи, змушені враховувати численні оціночні ознаки складу правопорушення, що не завжди мають чітке законодавче визначення. Унаслідок цього виникає ризик різного тлумачення одних і тих самих норм, що негативно впливає на єдність правозастосування та підриває довіру до кримінального законодавства як стабільного й передбачуваного інструменту регулювання.

Окремої уваги потребує проблема співвідношення класифікації кримінальних правопорушень із міжнародними та європейськими стандартами кримінального права. Процес гармонізації національного законодавства з міжнародними зобов'язаннями України не завжди супроводжується комплексним переглядом системи кримінальних правопорушень. У результаті окремі норми можуть формально відповідати міжнародним вимогам, але водночас порушувати внутрішню логіку класифікації, закріплену у Кримінальному кодексі України.

Проблеми узгодженості класифікації кримінальних правопорушень у чинному законодавстві України мають комплексний характер і потребують

системного підходу до їх вирішення. Усунення наявних суперечностей можливе лише за умови послідовного вдосконалення кримінального законодавства, узгодження санкцій із реальним ступенем суспільної небезпеки діянь та забезпечення єдності правозастосовної практики. Це є необхідною передумовою підвищення ефективності кримінально-правового регулювання та зміцнення принципу правової визначеності у сфері кримінального права України.

2.4. Вплив змін кримінального законодавства на систему кримінальних правопорушень

Система кримінальних правопорушень у законодавстві України зазнає постійного впливу змін у кримінальному законодавстві, які відображають динаміку соціально-економічних, політичних та технологічних процесів у державі. Зміни до Кримінального кодексу України мають як формальне, так і практичне значення: вони не лише корегують склади кримінальних правопорушень, але й впливають на методологію їх класифікації, підхід до кваліфікації діянь та правозастосування на рівні судової і правоохоронної практики.

Одним із основних напрямів змін є адаптація законодавства до сучасних форм злочинної діяльності. Поява нових технологій, розвиток кіберзлочинності, цифрових платформ та фінансових інструментів призвели до необхідності введення у Кримінальний кодекс нових складів правопорушень або уточнення старих норм. Наприклад, зміни щодо кіберзлочинів або протидії шахрайству у сфері електронних платежів демонструють прямий вплив соціально-технологічних трансформацій на структуру кримінальної відповідальності. Такі нововведення дозволяють законодавцю розширити систему кримінальних правопорушень і зробити її більш гнучкою у відношенні до сучасних суспільних загроз [20, с. 239-244].

Іншим важливим аспектом змін є гуманізація кримінальної відповідальності та запровадження принципу пропорційності покарання. Останніми роками спостерігається тенденція до перегляду санкцій, зменшення суворості покарань за менш тяжкі правопорушення та розвиток альтернативних заходів кримінально-правового впливу, таких як громадські роботи, штрафи, обмеження волі без ізоляції від суспільства. Це впливає на систему кримінальних правопорушень, оскільки уточнюються критерії віднесення діяння до злочину або кримінального проступку, а також відбувається диференціація заходів відповідальності залежно від тяжкості правопорушення.

Вплив змін кримінального законодавства на систему кримінальних правопорушень в Україні проявляється у кількох ключових напрямках. По-перше, зміни до Кримінального кодексу безпосередньо впливають на класифікацію правопорушень. Наприклад, із прийняттям законів щодо протидії кіберзлочинності було введено окремі статті про несанкціонований доступ до комп'ютерних систем, поширення шкідливого програмного забезпечення та кібершахрайство. Ці нові склади діянь не лише розширили систему кримінальних правопорушень, а й створили необхідність уточнення критеріїв віднесення діяння до злочину або кримінального проступку.

По-друге, зміни кримінального законодавства впливають на тяжкість і види санкцій. Наприклад, у сфері економічних злочинів було переглянуто максимальні строки покарання за шахрайство, службове підроблення та зловживання службовим становищем. Підвищення санкцій призвело до того, що деякі діяння, раніше кваліфіковані як кримінальні проступки, тепер підпадають під категорію злочинів, що змінює порядок кримінального переслідування та правозастосування [19, с. 267].

По-третє, законодавчі зміни стимулюють уточнення ознак складу правопорушень і їхніх кваліфікаційних критеріїв. Наприклад, у кримінальному законодавстві було введено конкретизацію складів за умислом, необережністю та організаційним формам злочинності. Стаття 190 КК про шахрайство тепер

містить окремі формулювання для шахрайства, вчиненого через електронні системи, що впливає на правильність кваліфікації та застосування санкцій [8].

По-четверте, зміни законодавства дозволяють уточнювати межі між злочинами та кримінальними проступками. Наприклад, введення нових складів правопорушень у сфері порушення авторських прав або незаконного використання персональних даних дозволило відокремити менш тяжкі діяння, що підпадають під кримінальні проступки, від більш тяжких форм, які кваліфікуються як злочини.

Зміни кримінального законодавства безпосередньо впливають на систему кримінальних правопорушень, формуючи її більш гнучкою, адаптивною до сучасних викликів і водночас вимогливою до узгодженості та логічності структури. Такий вплив проявляється у розширенні видів кримінально караних діянь, перегляді критеріїв їх тяжкості, уточненні класифікації та вдосконаленні підходів до кваліфікації і застосування норм на практиці.

РОЗДІЛ 3

ПРОБЛЕМИ ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

3.1. Колізії та прогалини у класифікації кримінальних правопорушень

Поділ кримінальних правопорушень на окремі види є фундаментальним елементом кримінального права, адже від коректності класифікації залежить кваліфікація діяння, обсяг кримінальної відповідальності, вибір виду та розміру покарання, а також єдність судової практики. Водночас чинна система класифікації кримінальних правопорушень в Україні характеризується наявністю колізій і прогалин, що ускладнює її практичне застосування та негативно впливає на реалізацію принципів законності й справедливості.

Колізії та прогалини у класифікації кримінальних правопорушень у законодавстві України проявляються у різних сферах правозастосування. Відсутність чітких меж між статтями Кримінального кодексу призводить до перекриття норм. Так, дії, які можуть кваліфікуватися як шахрайство за статтею 190 КК, одночасно підпадають під ознаки крадіжки за статтею 185 КК або службового підроблення за статтею 366 КК. Це створює правову невизначеність і різне тлумачення одних і тих самих діянь у судах різних інстанцій [10].

Нечітке визначення критеріїв тяжкості діяння створює прогалини при розмежуванні злочинів і кримінальних проступків. Дрібне викрадення майна може бути кваліфіковане або як кримінальний проступок, або як злочин залежно від наявності обтяжуючих обставин, повторності дій або участі організованої групи, хоча об'єктивна суть діяння залишається незмінною.

В законодавстві недостатньо враховані сучасні форми злочинної діяльності, що ускладнює класифікацію. Наприклад, кіберзлочини, незаконне використання інформаційних технологій або електронних фінансових платформ часто не мають чіткої кваліфікації, через що доводиться застосовувати старі

статті про шахрайство чи зловживання довірою, що не завжди відповідає реальній суспільній небезпеці діяння.

Дублювання норм у сфері економічних та фінансових правопорушень створює конфлікти при кваліфікації. Так, стаття 205 КК про фіктивне підприємництво і стаття 212 КК про ухилення від сплати податків іноді перекриваються: одне і те ж діяння може одночасно порушувати положення обох статей, і суди змушені обирати пріоритетну кваліфікацію [9].

Проблеми виникають також при визначенні суб'єктивної сторони діяння. Наприклад, незаконне заволодіння транспортом без мети особистого збагачення може кваліфікуватися як кримінальний проступок, тоді як аналогічні дії з корисливим умислом розцінюються як злочин, що вимагає оцінки наміру та мотивів правопорушника.

Колізії і прогалини спостерігаються у сфері нових злочинів проти інформаційної безпеки, корупційних правопорушень та порушень у сфері екології. Наприклад, незаконне використання персональних даних або порушення правил поведінки з небезпечними відходами часто не мають чітко визначених статей КК, що ускладнює застосування кримінальної відповідальності та призводить до різних підходів у судах.

Проблемним залишається й питання співвідношення загальної та спеціальної частин Кримінального кодексу у контексті класифікації кримінальних правопорушень. У деяких випадках положення Загальної частини не повною мірою корелюють зі спеціальними нормами, які визначають відповідальність за конкретні діяння. Така невідповідність призводить до складнощів при встановленні правової природи правопорушення та визначенні його місця у загальній системі кримінально-правової класифікації.

Окремої уваги потребує проблема відмежування суміжних складів кримінальних правопорушень. Недостатньо чіткі критерії розмежування між окремими видами діянь, зокрема у сфері злочинів проти власності, службової діяльності чи громадської безпеки, призводять до колізій під час кваліфікації. За

відсутності чітких законодавчих орієнтирів вирішальне значення набуває судова практика, яка, однак, не завжди є однорідною.

Колізії та прогалини у класифікації кримінальних правопорушень зумовлені як недосконалістю законодавчої техніки, так і динамічними змінами суспільних відносин, які не завжди своєчасно враховуються законодавцем. Їх наявність негативно впливає на ефективність кримінально-правового регулювання, ускладнює правозастосування та потребує системного наукового аналізу з метою подальшого вдосконалення кримінального законодавства.

3.2. Проблеми правозастосування, пов'язані з недосконалістю систематизації

Недосконалість систематизації кримінальних правопорушень безпосередньо відображається на практиці їх правозастосування, створюючи значні труднощі для органів досудового розслідування, прокуратури та суду. Відсутність чіткої, логічно вибудованої та внутрішньо узгодженої системи кримінально-правових норм призводить до неоднакового тлумачення положень Кримінального кодексу та формування нестабільної правозастосовної практики. У таких умовах зростає ризик помилкової кваліфікації діянь, що прямо впливає на обсяг кримінальної відповідальності особи.

Однією з ключових проблем є складність орієнтації у структурі кримінального законодавства, зумовлена фрагментарним і непослідовним розміщенням норм. Окремі склади кримінальних правопорушень, які за своєю правовою природою є спорідненими, можуть бути розміщені в різних розділах Особливої частини Кримінального кодексу. Це ускладнює їх порівняльний аналіз і відмежування, особливо на початкових етапах досудового розслідування, коли необхідно швидко та обґрунтовано визначити правову кваліфікацію діяння.

Суттєві труднощі виникають і у зв'язку з наявністю застарілих підходів до систематизації, які не повною мірою відповідають сучасному стану суспільних

відносин. Унаслідок цього нові форми протиправної поведінки часто «вбудовуються» у чинну систему штучно, без належного концептуального обґрунтування. Такий підхід призводить до дублювання норм, розширювального тлумачення складів кримінальних правопорушень або ж до застосування аналогії закону, що суперечить принципам кримінального права [15].

Проблеми правозастосування, пов'язані з недосконалістю систематизації кримінальних правопорушень у законодавстві України, проявляються у численних практичних аспектах. Недосконала класифікація ускладнює кваліфікацію діянь та вибір відповідних статей Кримінального кодексу. Наприклад, шахрайство, передбачене статтею 190 КК, може одночасно підпадати під ознаки крадіжки (ст. 185 КК) або службового підроблення (ст. 366 КК), що створює різницю в підходах у різних судових інстанціях і нерідко призводить до суперечливих судових рішень.

Недосконалість систематизації також ускладнює розмежування злочинів і кримінальних проступків. Трапляються випадки, коли одне і те саме діяння, наприклад, незаконне заволодіння майном, може бути кваліфіковане як проступок у разі дрібних сум і необережності, або як злочин у разі повторності, організованої групи або корисливого умислу. Це призводить до неоднакової практики у різних регіонах і судових органах.

Виникають проблеми правозастосування і через недостатню адаптацію класифікації до сучасних форм злочинності. Кіберзлочини, шахрайство в електронних платіжних системах, незаконне використання персональних даних часто не мають чітко визначених статей, що змушує застосовувати старі норми, які не завжди адекватно відображають ступінь суспільної небезпеки діяння. Це призводить до неоднозначної кваліфікації та різних підходів судів і правоохоронних органів.

Дублювання статей у сфері економічних і фінансових правопорушень також створює проблеми. Наприклад, фіктивне підприємництво (ст. 205 КК) та ухилення від сплати податків (ст. 212 КК) можуть застосовуватися до одного і

того ж факту, що потребує визначення пріоритетної кваліфікації і часто стає предметом суперечок у суді.

Недосконалість систематизації ускладнює і оцінку суб'єктивної сторони діяння. Намір, мотив і спосіб вчинення іноді не мають чітких критеріїв у законі, що призводить до різних трактувань. Наприклад, незаконне заволодіння транспортом без корисливого умислу може бути проступком, а з корисливим умислом злочином, і суди часто по-різному визначають межу між ними.

Крім того, відсутність чіткої систематизації впливає на судову практику у нових сферах, таких як порушення екологічного законодавства або протидія корупції. Незаконне поводження з відходами чи зловживання службовим становищем іноді не мають достатньо конкретизованих складів правопорушень, що ускладнює застосування кримінальної відповідальності і створює ризик нерівномірного правозастосування.

Таким чином, проблеми правозастосування, пов'язані з недосконалістю систематизації кримінальних правопорушень, мають комплексний характер і охоплюють як питання кваліфікації, так і забезпечення єдності судової практики та справедливості покарання. Їх подолання можливе лише за умови системного перегляду структури кримінального законодавства з урахуванням сучасних потреб правозастосування та принципів кримінального права.

3.3. Зарубіжний досвід класифікації кримінальних правопорушень та можливості його використання

Зарубіжний досвід класифікації кримінальних правопорушень демонструє різноманітні підходи до систематизації злочинів та проступків, які можуть бути використані для вдосконалення українського кримінального законодавства. У більшості європейських країн застосовується принцип чіткого розмежування тяжких та нетяжких правопорушень за критеріями суспільної небезпеки, шкоди та суб'єктивної сторони діяння. Наприклад, у Німеччині Кримінальний кодекс

поділяє правопорушення на кримінальні злочини та кримінальні проступки, причому кожен склад має детально прописані ознаки, включно з санкціями, що дозволяє однозначно кваліфікувати діяння та уникати перекриття норм.

У Франції використовується трирівнева система: злочини великої тяжкості (crimes), менш тяжкі правопорушення (délits) та дрібні правопорушення (contraventions). Це дозволяє точно визначати межу між серйозними і незначними правопорушеннями, а також застосовувати пропорційні покарання. Наприклад, крадіжка на значну суму відразу кваліфікується як злочин, а дрібне незаконне заволодіння майном як проступок або дрібне правопорушення, що підпадає під адміністративну відповідальність [13].

У Сполучених Штатах Америки система кримінальних правопорушень ґрунтується на поділі на felony та misdemeanor. Felony охоплює тяжкі злочини, що передбачають тривале позбавлення волі, тоді як misdemeanor включає менш тяжкі діяння із максимальною санкцією до одного року ув'язнення або альтернативними покараннями. Таке чітке розмежування дозволяє судовій системі ефективніше застосовувати санкції та забезпечує передбачуваність правової оцінки діяння.

Важливим елементом зарубіжного досвіду є деталізація ознак складу правопорушення та конкретизація кваліфікуючих обставин. Наприклад, у Великій Британії у статтях щодо шахрайства та крадіжки окремо виділяються випадки, пов'язані з використанням електронних засобів, участю організованих груп або повторними епізодами, що зменшує правові колізії та спори у судах.

Можливості використання зарубіжного досвіду для України полягають у впровадженні більш чіткого поділу між злочинами і кримінальними проступками, деталізації ознак складу та кваліфікуючих обставин, запровадженні пропорційних санкцій залежно від тяжкості діяння та масштабу шкоди. Також доцільно брати приклад із системи уточнення правопорушень у цифровій сфері та економічних злочинів, де детальні критерії дозволяють уникати дублювання норм та колізій.

Наприклад, у Німеччині та Франції для кіберзлочинів передбачені окремі статті, що чітко відокремлюють несанкціоноване втручання в комп'ютерні системи, шахрайство в електронних платіжних системах та поширення шкідливого програмного забезпечення. В Україні аналогічні дії часто застосовуються під загальні статті про шахрайство або крадіжку, що створює прогалини та неоднакове правозастосування [21].

У країнах континентальної правової системи, зокрема у Німеччині та Франції, класифікація кримінальних правопорушень ґрунтується на чітких критеріях ступеня суспільної небезпеки та тяжкості санкцій. Німецьке кримінальне право традиційно поділяє протиправні діяння на злочини та проступки, при цьому законодавець приділяє особливу увагу точному формулюванню складів і внутрішній узгодженості системи. Такий підхід мінімізує колізії між нормами та спрощує процес кваліфікації, оскільки кожен склад має чітко визначене місце у загальній структурі кодексу. Французьке законодавство, своєю чергою, використовує триступеневу класифікацію правопорушень, що дозволяє більш гнучко диференціювати кримінальну відповідальність залежно від характеру та тяжкості діяння.

Цікавим є досвід англосаксонської правової системи, зокрема Великої Британії, де класифікація кримінальних правопорушень тісно пов'язана з процедурними аспектами їх розгляду. Поділ на менш тяжкі та більш тяжкі правопорушення визначає не лише міру покарання, а й особливості судового провадження. Такий функціональний підхід сприяє практичній ефективності правозастосування та дозволяє уникати надмірної складності систематизації, зосереджуючи увагу на реальних потребах судової практики.

Використання зарубіжного досвіду в Україні можливе насамперед у частині вдосконалення критеріїв класифікації кримінальних правопорушень. Доцільним є запозичення підходів, які поєднують формальні ознаки з оцінкою фактичної суспільної небезпеки діяння. Це дозволило б забезпечити більш справедливу диференціацію відповідальності та зменшити кількість колізій у процесі кваліфікації. Крім того, позитивним може стати досвід чіткої

структурної побудови кримінальних кодексів, де споріднені склади об'єднані за єдиним родовим об'єктом посягання [13].

Водночас механічне перенесення іноземних моделей класифікації є недоцільним, оскільки вони формувалися в інших правових і соціальних умовах. Адаптація зарубіжного досвіду має здійснюватися з урахуванням національних особливостей кримінального права України, рівня розвитку судової практики та правової культури. Лише поєднання вітчизняних традицій із перевіреними міжнародними підходами може забезпечити створення ефективної, логічної та стабільної системи класифікації кримінальних правопорушень, здатної відповідати сучасним викликам правозастосування.

3.4. Перспективи вдосконалення класифікації та систематизації кримінальних правопорушень у законодавстві України

Перспективи вдосконалення класифікації та систематизації кримінальних правопорушень у законодавстві України пов'язані із необхідністю підвищення чіткості, логічності та практичної зручності кримінально-правових норм, що сприятиме більш ефективному правозастосуванню та забезпеченню принципу правової визначеності. Основною метою реформування є створення системи, яка дозволяла б однозначно визначати правову природу діяння, його тяжкість та місце у загальній структурі кримінального законодавства.

Одним із напрямів вдосконалення є уточнення та деталізація критеріїв класифікації кримінальних правопорушень. Це передбачає чітке визначення ознак тяжкості, суспільної небезпеки та об'єкта посягання для кожного складу, що дозволить уникати колізій між нормами і забезпечити єдність судової практики. Важливо, щоб критерії враховували не лише формальні ознаки діяння, а й його наслідки та соціальні ризики, що створює можливість більш справедливої диференціації покарань [23, с. 608].

Вдосконалення систематизації кримінального законодавства має передбачати логічне та послідовне групування складів кримінальних правопорушень. Сучасна практика демонструє необхідність перегляду структури Особливої частини Кримінального кодексу з метою об'єднання споріднених складів за єдиними родовими ознаками. Наприклад, злочини проти власності, службової діяльності чи громадської безпеки можуть бути систематизовані так, щоб забезпечити просте відмежування та порівняння складів у межах одного розділу.

Важливим є також врахування зарубіжного досвіду, що довів ефективність поєднання формальних та функціональних підходів до класифікації. Українське законодавство може запозичити принципи чіткої структуризації, поділу правопорушень за ступенем тяжкості та наявності процедурних наслідків, що спрощує роботу правоохоронних органів і судів. Проте адаптація іноземних моделей має здійснюватися з урахуванням національних правових традицій та соціальних реалій.

Не менш важливим напрямом є вдосконалення методології тлумачення кримінальних норм. Законодавець може запровадити системні положення, які б регламентували використання аналогії закону та інтерпретації норм, мінімізуючи ризик суб'єктивного підходу при кваліфікації діянь. Це сприятиме підвищенню стабільності судової практики та зменшенню кількості помилкових кваліфікацій.

Перспективним є також розвиток електронних реєстрів і баз даних, що забезпечують систематизацію інформації про кримінальні правопорушення та практику їх розгляду. Такий інструмент дозволяє науково обґрунтовано оцінювати ефективність класифікації, виявляти колізії та оперативно вносити корективи до законодавства [26, с. 205-213].

Сучасна система кримінальних правопорушень в Україні потребує постійного вдосконалення через розвиток нових форм злочинності, економічні та технологічні зміни, а також через наявність колізій і прогалин у чинному законодавстві. Для підвищення ефективності правозастосування та уникнення

неоднакового тлумачення норм Кримінального кодексу важливо визначити перспективні напрями вдосконалення класифікації та систематизації правопорушень. Таблиця відображає основні напрями таких змін, зокрема чітке розмежування злочинів і кримінальних проступків, деталізацію складів правопорушень, усунення дублювання норм, адаптацію до сучасних видів злочинів, уніфікацію кваліфікаційних ознак, гармонізацію з міжнародними стандартами та запровадження диференційованих санкцій. Представлена систематизація дозволяє наочно уявити ключові заходи для підвищення правової визначеності та ефективності кримінального законодавства України Додаток 2.

Перспективи вдосконалення класифікації та систематизації кримінальних правопорушень спрямовані на підвищення ефективності правозастосування, усунення колізій та прогалин, а також на забезпечення пропорційності покарання. Впровадження чіткого поділу між злочинами і кримінальними проступками, деталізація складів правопорушень, уніфікація критеріїв тяжкості та шкоди, а також гармонізація з міжнародними стандартами дозволяють створити більш прозору і передбачувану систему кримінальної відповідальності.

Такий підхід забезпечує зменшення ризику різного тлумачення одних і тих самих норм у судах, адаптацію законодавства до сучасних викликів, включаючи кіберзлочини та економічні правопорушення, і загалом підвищує правову безпеку суспільства. Отже, перспективи вдосконалення класифікації та систематизації кримінальних правопорушень в Україні полягають у підвищенні точності, логічності та практичності кримінального законодавства, уніфікації судової практики та адаптації зарубіжних напрацювань з урахуванням національних особливостей. Це створює умови для більш ефективного правозастосування, справедливого покарання та зміцнення принципу верховенства права в кримінально-правовій сфері.

ВИСНОВОК

У ході проведеного дослідження було встановлено, що класифікація та систематизація кримінальних правопорушень є однією з ключових проблем сучасного кримінального права, оскільки відсутність чітких і єдиних підходів негативно впливає на ефективність правозастосовної практики та ускладнює забезпечення принципів законності і справедливості. Аналіз теоретичних джерел показав, що в науковій літературі існує значна кількість різних підходів до визначення критеріїв класифікації, включаючи види діянь, ступінь суспільної небезпечності, наслідки правопорушень, форму вини та інші ознаки. Проте більшість із них не завжди знаходять відображення у чинному законодавстві, що створює колізії та правові прогалини, а також ускладнює кваліфікацію окремих діянь у практичній діяльності судових та правоохоронних органів.

Дослідження показало, що сучасна система кримінально-правової класифікації потребує більшої узгодженості та системності. Зокрема, нормативно-правові акти часто містять нечіткі формулювання або суперечливі положення, які ускладнюють їх застосування на практиці. Водночас наукові підходи до систематизації кримінальних правопорушень дозволяють виробити методологічні основи для більш точного визначення меж між злочинами та кримінальними проступками, їх групування за різними ознаками та створення єдиної логічної структури, що сприяє уніфікації підходів у правозастосуванні.

Особливу увагу було приділено аналізу проблем, пов'язаних із введенням нових видів кримінальних правопорушень, зокрема у сфері економічної та інформаційної безпеки, що вимагає адаптації існуючих класифікаційних критеріїв та розробки спеціальних підходів до систематизації цих категорій. Практика показує, що ефективна класифікація не лише полегшує роботу слідчих та прокурорів, а й забезпечує більш точне визначення відповідальності за діяння, зменшує ризик юридичних помилок та підвищує захист прав і свобод громадян.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що вдосконалення системи класифікації та систематизації кримінальних правопорушень є необхідним

кроком для підвищення ефективності кримінального законодавства, його адаптації до сучасних соціальних реалій та правозастосовної практики. Це вимагає комплексного підходу, який поєднує теоретичні положення кримінального права, практичні рекомендації та врахування досвіду зарубіжних країн. Синтез наукових досліджень та аналіз чинного законодавства дає можливість сформулювати конкретні рекомендації щодо уточнення критеріїв класифікації, вирішення колізійних ситуацій та забезпечення більш чіткої та логічної структури кримінально-правових норм.

Таким чином, проведене дослідження підтверджує, що класифікація та систематизація кримінальних правопорушень є не лише теоретичною проблемою, а й практичним інструментом підвищення ефективності правозастосування, забезпечення справедливості та захисту суспільних інтересів. Виявлені недоліки та проблемні аспекти вимагають подальшого наукового осмислення, розробки узгоджених підходів до класифікації та їхнього впровадження в законодавчу та правозастосовну практику, що, у свою чергу, сприятиме підвищенню якості кримінального правового регулювання та зміцненню правової держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балобанова Д. О. Класифікація кримінальних правопорушень, її критерії і кримінально-правове значення. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2020. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/6553/1/KrymPravoporush-11-12.pdf>
2. Богдан Д., Чорна А. Класифікація кримінальних правопорушень, передбачених Особливою частиною Кримінального кодексу України. Матеріали конференцій МНЛ. 2024. 3 травня. С. 64–66. URL: <https://archive.liga.science/index.php/conference-proceedings/article/view/938>
3. Гриненко І. О. Класифікація кримінальних правопорушень та її кримінально-правове значення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Харків, 2010. 20 с.
4. Дудоров О. О. Кримінально-правові проблеми сучасної України (вибрані праці): монографія. Київ, 2021. 696 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/1/9/521503.pdf>
5. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Кримінальне право: навчальний посібник. Київ: Ваіте, 2014. 944 с. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/8/9/358166.pdf>
6. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами та доповненнями). Ст. 115 «Умисне вбивство». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
7. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами та доповненнями). Ст. 185 «Крадіжка». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
8. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами та доповненнями). Ст. 190 «Шахрайство». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

9. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами та доповненнями). Ст. 212 «Ухилення від сплати податків, зборів (обов'язкових платежів)». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
10. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III (зі змінами та доповненнями). Ст. 366 «Службове підроблення». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
11. Кривоченко Л. М. Класифікація злочинів за ступенем тяжкості у Кримінальному кодексі України: монографія. Харків: Вища школа, 2018. 129 с.
12. Криміналістична класифікація кримінальних правопорушень, пов'язаних із втручанням у діяльність представників органів державної влади. Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка. 2024. URL: <https://luhbulletin.dnuvs.ukr.education/index.php/main/article/view/249>
13. Криміналістична класифікація кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством. Часопис. 2023. URL: <https://chasopys-ppp.dp.ua/index.php/chasopys/article/download/280/246/487>
14. Класифікація кримінальних правопорушень за кримінальним правом України та Республіки Польща: порівняльна характеристика: дисертація. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ. URL: <https://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/4313>
15. Класифікація кримінальних правопорушень, пов'язаних із зовнішньоекономічною діяльністю. Ірпінський юридичний часопис. 2024. № 1 (14). С. 105–113. URL: <https://ojs.dpu.edu.ua/index.php/irplegchr/article/view/200>
16. Класифікація кримінальних правопорушень, що вчиняються працівниками правоохоронних органів. Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. 2023. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/10480>
17. Матвійчук В. К., Гіда О. Є., Прилуцький Р. Б. та ін. Протидія злочинності та адаптація: монографія / за заг. ред. В. К. Матвійчука. Київ: ВНЗ «Національна академія управління», 2014. 552 с. URL: <https://nam.kyiv.ua/files/publications/978-966-8406-74-4-monog-compress.pdf>

18. Наукові основи кваліфікації кримінальних правопорушень. Національна академія внутрішніх справ. 2023. URL: https://www.navs.edu.ua/files/kafedru/ksm/2023/pa_kp_krpr_kr_0423.pdf
19. Скок О. С. Злочини невеликої тяжкості та питання кримінальної відповідальності: монографія. Харків: Право, 2017. 267 с.
20. Скок О. С. Класифікація кримінальних правопорушень, передбачених Особливою частиною Кримінального кодексу України. Молодий вчений. 2021. № 12 (100). С. 239–244. URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/2503>
21. Савченко А. В., Шуляк Ю. Л. Кримінальне право України. Загальна та Особлива частини (у схематичних діаграмах): навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2015. 312 с.
22. Сорока С. О. Кримінальна відповідальність за посягання на територіальну цілісність і недоторканність України: монографія. Львів: ЛьвДУВС, 2017. 220 с.
23. Сташис В. В., Тацій В. Я. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник. 4-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2013. 608 с. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI-2010/UgolovPravoZag.pdf
24. Тацій В. Я., Борисов В. І., Тютюгін В. І. Кримінальне право України: Загальна частина: підручник. 6-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2020. 584 с.
25. Шепітько В. Ю., Авдєєва Г. К., Шевчук В. М. та ін. Інноваційні методи та цифрові технології в криміналістиці й судовій експертизі: монографія / за заг. ред. В. Ю. Шепітька. Харків: Право, 2024. URL: <https://ivpz.kh.ua/wp-content/uploads/2025/01/Монографія-Криміналістів-2024.pdf>
26. Ждан М. Д. Кримінологічна характеристика жертв кримінальних правопорушень проти трудових прав і свобод людини і громадянина. Актуальні питання юридичної науки. 2022. № 17. С. 205–213.

27. Ждан М. Д. Стан та динаміка кримінальних правопорушень проти трудових прав і свобод людини і громадянина. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 9. С. 681–684.

ДОДАТКИ

«Загальна характеристика системи кримінальних правопорушень за
Кримінальним кодексом України»

Параметр	Характеристика
Поняття кримінального правопорушення	Суспільно небезпечне, винне діяння, передбачене Кримінальним кодексом України, за яке передбачена кримінальна відповідальність.
Основна структура	Складається з Загальної частини та Особливої частини КК України.
Загальна частина	Визначає поняття злочину та кримінального проступку, ознаки діяння, види вини, принципи кримінальної відповідальності, покарання та заходи кримінально-правового впливу.
Особлива частина	Об'єднує кримінальні правопорушення за родовим об'єктом посягання (охорона прав і свобод людини, власності, держави, громадського порядку тощо).
Класифікація правопорушень	- Злочини – тяжкі діяння з високим ступенем суспільної небезпеки. - Кримінальні проступки – менш тяжкі діяння, за які передбачено більш м'які санкції.
Критерії розмежування	Тяжкість суспільної небезпеки, максимальний розмір покарання, об'єктивні та суб'єктивні ознаки діяння.
Функціональна роль	Забезпечення охорони найважливіших суспільних відносин, визначення санкцій та правових наслідків, формування єдиної системи кримінальної відповідальності.
Сучасні тенденції розвитку	Введення нових складів злочинів у зв'язку з кіберзлочинністю, перегляд санкцій у бік гуманізації, адаптація до міжнародних стандартів кримінального права.

«Перспективи вдосконалення класифікації та систематизації кримінальних
правопорушень у законодавстві України»

Напрямок вдосконалення	Опис	Приклад застосування
Чітке розмежування злочинів і кримінальних проступків	Визначення однозначних критеріїв тяжкості, шкоди та наміру діяння для віднесення його до певної категорії.	Перегляд статей 185 і 190 КК для уникнення перекриття норм між крадіжкою та шахрайством.
Деталізація ознак складу правопорушення	Конкретизація об'єктивних та суб'єктивних ознак, видів наміру та форм вчинення.	Внесення уточнень у статті про кіберзлочини: незаконний доступ до комп'ютерних систем, шахрайство онлайн.
Усунення дублювання та перекриття норм	Перегляд статей, які регулюють схожі діяння, для уникнення колізій у правозастосуванні.	Гармонізація статей 205 і 212 КК щодо економічних правопорушень.
Впровадження порогових критеріїв шкоди та тяжкості	Визначення мінімальних і максимальних розмірів збитків чи шкоди для віднесення діяння до конкретної категорії.	Встановлення чітких порогів для крадіжки, шахрайства та службових підроблень.
Адаптація до сучасних форм злочинності	Включення нових складів правопорушень, пов'язаних із кіберзлочинами, корупцією та екологічними порушеннями.	Введення окремих статей про незаконне використання персональних даних та порушення екологічних норм.
Уніфікація кваліфікаційних ознак	Створення єдиних критеріїв для визначення складу правопорушень у різних сферах (економіка, безпека, інформаційні технології).	Використання загальних ознак умислу, необережності та повторності дій при кваліфікації злочинів і проступків.
Гармонізація з міжнародними стандартами	Узгодження національної класифікації зі стандартами ООН, Ради Європи та ЄС.	Внесення змін у статті щодо корупції та відмивання коштів відповідно до рекомендацій міжнародних організацій.
Запровадження системи диференційованих санкцій	Пропорційне призначення покарання залежно від тяжкості, масштабу шкоди та наміру.	Встановлення диференційованих строків позбавлення волі або альтернативних покарань для злочинів та проступків у сфері економіки і безпеки.